

Quakers aanbidden God in stilte (hun bijeenkomsten kenmerken zich door langdurig zwijgen), de Pentecostals verheffen juist hun stem om God aan te roepen en te vereren. In Maltz' ogen is stilte absoluut en geluid relatief; volgens hem is er slechts één soort stilte maar zijn er vele soorten en gradaties geluid. Bovendien ziet hij stilte als niet meer dan een afgeleide van spraak.

Ganguly en Maltz vinden een hartgrondige opponent in *dr Adam Jaworski*, die als sociolinguïst is verbonden aan het University of Wales College. Hij vertegenwoordigt de groeiende stroming taalkundigen die meent dat stilte deel uitmaakt van hetzelfde communicatieve spectrum dat ook spraak omvat. De waardering van stilte is volgens Jaworski veelal cultuurgebonden en is in veel westerse samenlevingen ten onrechte negatief. Bovendien is het verschijnsel volgens hem zo veelomvattend dat hij een sluitende definitie van stilte bij voorbaat ondenkbaar acht. Met leedwezen constateert hij dat de Amerikaanse filosoof *prof. dr Bernard Dauenhauer* in 1980 een poging deed stilte in al zijn facetten te omschrijven in een lijvig boekwerk, maar daarin niet slaagde.

Ondanks Jaworski's inspanningen voor een emancipatie van stilte is de drang tot praten in veel westerse culturen groot. Praatjes vullen wel degelijk gaatjes en dus wordt er gebabbeld - ook al gaat het nergens over. We zijn geneigd het praten van mensen te vergelijken met het zoemen van machines, meent de Amerikaanse sociolinguïst *dr Ron Scollon*. Zolang machines geluid produceren, functioneren ze. Stopt het geluid, dan is er iets mis met de machine. Voor een stil persoon betekent het dat zijn sociale optreden reparatie behoeft.

VERLIEFD STELLETJE

In een cultuur waarin verbale vaardigheden in hoge mate iemands functioneren bepalen, raken zwijgers achterop. Zo is bij kinderen van Navajo-indianen onderzocht waarom ze zo stil zijn in de klas. Voor de kinderen bleek de keuze tussen een geforceerde verbale expressie in het Engels en zwijzaam gedrag niet moeilijk. Hun cognitieve vaardigheden worden als slecht beoordeeld door de (overwegend blanke) onderwijzers, maar zelf weten ze niet beter; de Navajo benaderen hun omgeving van jongs af aan nu eenmaal met weinig woorden. Zo communiceren ze tijdens het buiten spelen vooral met aanrakingen en gebaren. Pas wanneer buitenstaanders worden geconfronteerd met de 'stille natuur' van de indianen, gaat het mis.

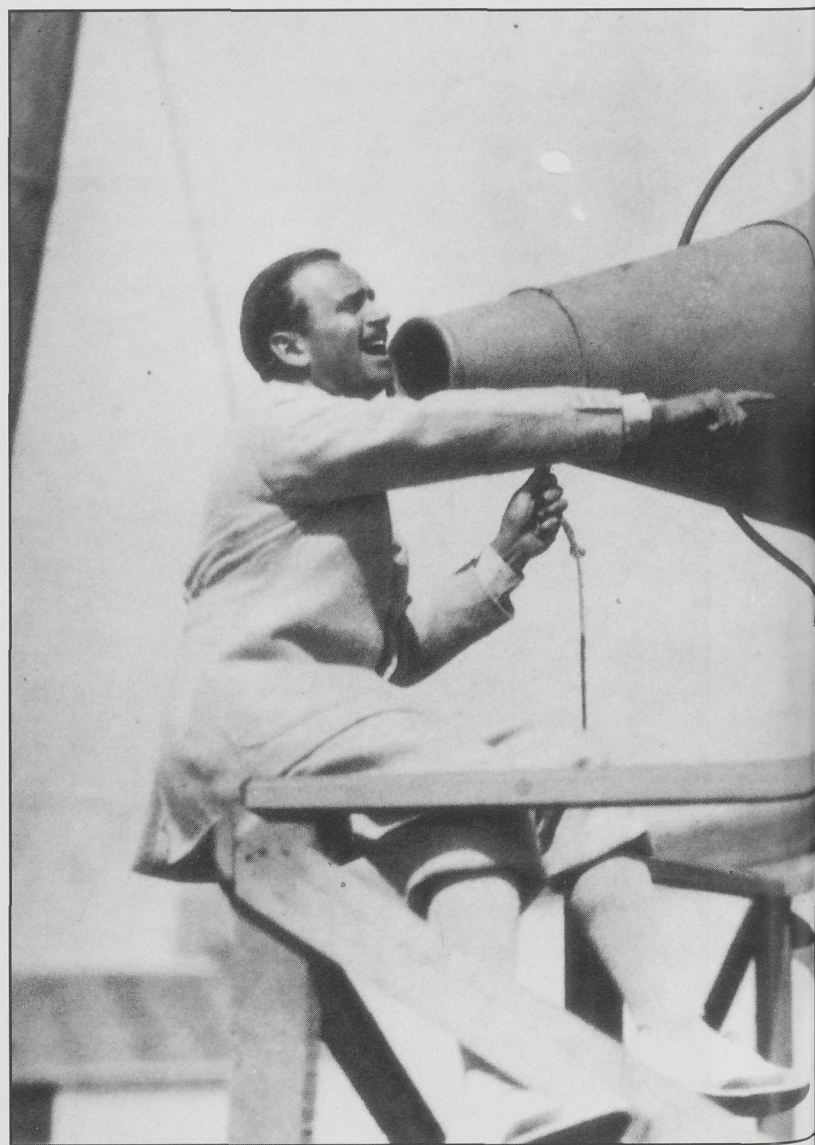
Eind jaren zestig trok de Amerikaanse antropoloog *dr Keith Basso* erop uit om te zien hoe de Apaches met stilte omgaan. Hij verbleef zestien maanden in een reservaat in oostelijk Arizona. Basso ontdekte al gauw een aantal specifieke situaties waarin de Apaches er liever het zwijgen toe doen. Zo bleken vreemdelingen zonder uitzondering met grote reserves te worden bejegend. Bij een eerste ontmoeting wordt het als ongepast beschouwd te praten. In een gezelschap voelt een Apache zich allerm minst geroepen onbekenden aan elkaar voor te stellen; de gedachte is dat het de taak van de vreemden zelf is de stilte te verbreken.

Buitenstaanders die al te gretig een conversatie aangaan, zijn dikwijls verdacht. Zij 'moeten' wat; geld, werkkrachten of vervoer. Is de voorbarige prater een westerling, dan wordt verondersteld dat hij de baas komt spelen of dat

hij snel een vriendschap wil sluiten. Juist met dat laatste zijn de Apaches uiterst voorzichtig - ook onder elkaar. Zelfs de eerste fase van een intieme relatie kenmerkt zich door lange stiltes. Apaches die elkaar het hof maken, voelen zich allesbehalve verplicht te praten om elkaar zo beter te leren kennen. Een verliefd jong stelletje kan urenlang hand in hand naast elkaar zitten zonder een woord te wisselen.

Apaches leggen zelfs een direct verband tussen het gemak en de frequentie waarmee een jong stel praat en de sterkte van hun onderlinge band. Als de relatie gedurende enkele maanden stabiel is gebleken, is de tijd aangebroken voor langdurige conversaties. Vooral meisjes krijgen van hun moeder en oudere zussen het advies niet te vroeg met praten te beginnen. Wie veel praat, laadt de verdenking op zich eerdere ervaringen met mannen te hebben gehad. In het uiterste geval kan van babbelgrage meisjes worden gedacht dat ze een seksuele relatie willen aangaan.

Basso observeerde ook hoe Apaches tijdens momenten van vreugde hun woorden inslikken. Als kinderen bijvoorbeeld van een langdurig verblijf in een ver weg gelegen kostschool terugkeren in het reservaat, is er geen sprake van uitbundige begroetingen en omstandige verhalen. Het is niet ongebruikelijk dat de kinderen en hun ouders een kwartier lang geen woord zeggen. Meestal zijn het de kinderen die uiteindelijk het stilzwijgen doorbreken, maar de ouders kunnen dagen laten verstrijken zonder een inhou-

HULTON DEUTSCH